

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

- A termodinamika egyik meghatározó célkitűzése az egyensúly egzakt leírása.
- Az általános érvényű összefüggéseink minden típusú egyensúlyra érvényesek.
- Az egyensúly kérdésköre lefedi szinte az egész kémiát, ezért nagyon sokféle jelenséget lehet és kell tanulmányozni, leírni és hasznosítani.
- Itt csak néhány fontosabb típust, csoportot és példát tárgyalunk.

1

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

1. Egyensúlyok formai típusai:

- egyszerű, egylépéses egyensúlyok,
- párhuzamos egyensúlyok,
- sorozatos (lépcsős, konsekutív) egyensúlyok,
- ciklikus egyensúlyok,
- kapcsolt (összetett) reakciók egyensúlyi viszonyai,
- makro- és mikroegyensúlyok,
- kooperatív egyensúlyok,
- ...

2

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

2. Egyensúlyok kémiai típusai:

- Homogén (fázisú) egyensúlyok:
  - sav-bázis egyensúlyok
  - redoxi egyensúlyok
  - fémkomplexek egyensúlyai
  - gázmolekulák disszociációja
  - összetett reakciók egyensúlyai
  - az ATP termodinamikája
- Heterogén egyensúlyok:
  - oldhatóság(i) szorzat
  - szilárd vegyületek hőbontása
  - elektródok és galvanelemek (elektrokémia)
  - adszorpció szilárd felületen (kolloidika)

3

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

Összegzés (megtárgyaltuk):

- A spontán folyamatok (reakció) iránya:
  - amerre a rendszerben a G csökken
  - ami során a μ_i kémiai potenciálok kiegyenlítődnek: egyes μ_i -k csökkennek, mások nőnek. Ha $\mu_A > \mu_B$, úgy az $A \rightarrow B$ irányba és viszont.
  - aminek révén egyensúlyba jut a rendszer
- A változás (reakció) mértéke (az egyensúly helyzete):
  - ahol G minimuma van, azaz ahol a $G = f(\xi)$ függvény meredeksége nulla: $(\partial G / \partial \xi)_{p,T} = 0$
  - ahol a μ_i kémiai potenciálok azonosak: $\mu_A = \mu_B$
  - ahol nincs makroszkópikus változás: egyensúly van

4

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

K egyensúlyi állandó, ξ reakciókoordináta*, konverziófok*	reaktánsok	termékek
K_a stabilitási (asszociációs) állandó	fémion + ligandum	fémkomplex
Y kötésfok*	enzim + szubsztrát	ES-komplex
adszorpció állandó, borítottság*	adszorbens + adszorbívum	adszorbátum
K_d disszociációs állandó, disszociációfok*	molekula (sav, bázis)	kation + anion

* az egyensúly aktuális helyzetét adják meg, nem állandó értékek!

5

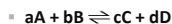
VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

$\Delta_r G^\circ$ (kJ/mol)	K	egyensúlyi összetétel
-50	6×10^8	a reakció közel teljes
-10	57	nagyon sok termék van
-5	7,5	több termék, mint reaktáns
0	1	termék = reaktáns
+5	0,13	több reaktáns, mint termék
+10	0,02	nagyon sok reaktáns maradt
+50	$1,7 \times 10^{-9}$	termék alig keletkezett

6

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

1.a Egyszerű (egylépéses) egyensúlyok:

$$K_a = \prod_j a_{j, \text{egyensúlyi}}^{v_j}$$

$$K_x = \prod_j x_{j, \text{egyensúlyi}}^{v_j}$$

$$K_p = \prod_j \left(\frac{p_{j, \text{egyensúlyi}}}{p^\ominus} \right)^{v_j}$$

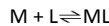
7

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

- Az egyik reaktáns (L) nagy feleslegben van:

- ligandum felesleg a fémionhoz képest,

- szubsztrátum felesleg az enzimhez képest stb.:

$$K_a = [ML]_e / [M]_e [L]_e \text{ avagy}$$

$$K_d = [M]_e [L]_e / [ML]_e, \text{ azaz}$$

$$K_d = 1 / K_a.$$

- Az ML képződés mértéke: Y kötőfok (máshol átlagos ligandumszám, reakciókoordináta):

$$Y = [ML]_e / ([M]_e + [ML]_e)$$

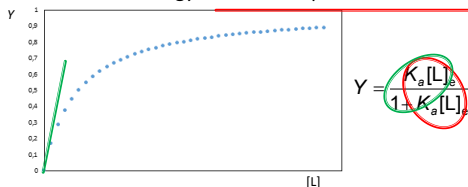
- Mivel $[ML]_e = K_a [M]_e [L]_e$,

$$\text{így } Y = \frac{K_a [M]_e [L]_e}{[M]_e + K_a [M]_e [L]_e} = \frac{K_a [L]_e}{1 + K_a [L]_e}$$

8

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

- A feleslegben adható L (ligandum, szubsztrátum) koncentráció így hat az ML képződés mértékére:

- Ez a Langmuir–Hill-egyenlet: kötési izoterma.

- Alakja: **telítési görbe**, ami **kezdetben közel egyenes**.

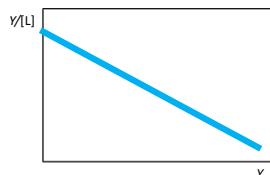
- Ilyen az enzim-szubsztrát, a gázadszorpció görbéje.

9

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

- A feleslegben adható L (ligandum, szubsztrátum) koncentráció így hat az ML képződés mértékére:

- Ezt is lehet linearizálni egyszerű átrendezéssel:

$$Y = \frac{K_a [L]_e}{1 + K_a [L]_e}$$

$$Y / [L]_e = -K_a Y + K_a$$

- Ez itt a **Catchard-egyenlet** nevet viseli. Az enzimkinetikában ilyen a **Lineweaver–Burk-ábrázolás**.

10

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

1.b Párhuzamos egyensúlyok:

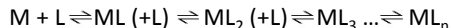
- Egyensúlyban: $\frac{[M_1A]}{[M_2A]} = \frac{K_{a,1}}{K_{a,2}}$

11

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

1.c Sorozatos egyensúlyok:

- *Lásd: lépcsőzetes komplexképződés*

12

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

1.d Ciklikus egyensúlyok:

$$K_{A,B} = [B]_e/[A]_e \quad K_{B,C} = [C]_e/[B]_e \quad K_{C,A} = [A]_e/[C]_e$$

- (n-1) egyensúlyi állandóból a „hiányzó” K_n számítható:

$$K_{A,B} K_{B,C} K_{C,A} = \frac{[B]_e [C]_e [A]_e}{[A]_e [B]_e [C]_e} = 1$$

13

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

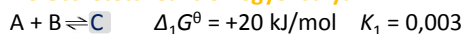
1.e Összetett reakciók egyensúlyai:

- Egy reakció entalpiájával egy másik, nem spontán reakció megvalósítható. (Pl. a propán égéshőjével a réz oxidálható.)
- Hogyan lehet valamely reakció szabadentalpiáját egy másik, nem spontán lejátszatásához felhasználni?

14

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

1.e Összetett reakciók egyensúlyai:

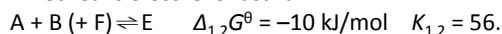

- Alig van termékképződés, az (1) reakció nem megy végbe.
  - Keressünk egy alkalmas, C-t elvonó spontán reakciót:
- $$C(+F) \rightleftharpoons E \quad \Delta_2 G^\circ = -30 \text{ kJ/mol} \quad K_2 = 18100$$
- Ebben a C szinte teljesen átalakul E-vé. A „hiányzó” C szükségzerű képződése „maga után húzza” az (1)-es reakciót, s az gyakorlatilag teljesen végbemegy.

15

VI. Egyensúlyok konkrét kémiai rendszerekben

- A két reakció összevonásával:

- Az ilyen kapcsolás feltétele: a mindkettőben szereplő, közös C reaktáns.
- Ez lényegében a „legkisebb kényszer elve”: a rendszer (az 1. reakció) kompenzálni igyekszik a külső hatást – a C termék elvonását – a C további termelésével.
- Példák:
  - két szerves (iparilag fontos) rendszer;
  - egy biológiai (az ATP termodinamikája);
  - ...

16

réz előállítása réz-szulfidból

- $\text{Cu}_2\text{S} \rightarrow 2\text{Cu} + \text{S}$ $\Delta_1 G^\circ = +86 \text{ kJ/mol}$
  - nem spontán! Cu, illetve S csak nyomokban keletkezik.
- Távolítsuk el folyamatosan a kenet oxidációja révén:

$$\text{S} + \text{O}_2 \rightarrow \text{SO}_2 \quad \Delta_2 G^\circ = -214 \text{ kJ/mol}$$
  - spontán!
- Összekapcsolva (a S a „közös” reaktáns):

$$\text{Cu}_2\text{S} + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{Cu} + \text{SO}_2 \quad \Delta_{1,2} G^\circ = -128 \text{ kJ/mol.}$$
  - Ez az összetett reakció már lejátszódik magától. A kén oxidációjának szabadentalpiája szolgáltatja a réz előállításának szabadentalpiáját (réz-szulfidból).

17

vas előállítása vasoxidból

- $\text{Fe}_2\text{O}_3 \rightarrow 2\text{Fe} + 1,5 \text{O}_2$ $\Delta_1 G^\circ = 742 \text{ kJ/mol}$
  - nem megy.
- $1,5 \text{C} + 1,5 \text{O}_2 \rightarrow 1,5 \text{CO}_2$ $\Delta_1 G^\circ = -1,5 \cdot 394 \text{ kJ/mol}$
  - spontán végbemegy.
- A két reakció együtt:

$$\text{Fe}_2\text{O}_3 + 1,5 \text{C} \rightarrow 2\text{Fe} + 1,5 \text{CO}_2 \quad \Delta_{1,2} G^\circ = 150 \text{ kJ/mol}$$
  - Szobahőfokon még mindig nem spontán a reakció,
  - de az összetett reakcióban gáztermék van, a $\Delta_{1,2} S$ nagy pozitív érték. A $\Delta G = \Delta H - T\Delta S$ összefüggés értelmében magasabb T-en (ebben az esetben 826 K-en) a $\Delta_{1,2} G$ előjelet vált: < 0 .

18

az ATP termodinamikája

- Az élő szervezet a táplálékban felvett energiával „működik”. Az energiát részben azonnal felhasználja, részben tárolja és később használja fel.
- E bonyolult mechanizmusban energiátároló és -felhasználó (munkavégző) elemek vannak.
- Ennek fontos része, hogy exergonikus reakciók révén tárolt szabadentalpia „hajtja meg” az endergonikus reakció(ka)t.
- A vázlatos termodinamikai tárgyalás előtt célszerű bevezetni a **biológiai standardállapotot**.

19

az ATP termodinamikája

- A **biológiai standardállapot**: pH = 7
  - $a_{H^+} = 1$ (pH = 0) nagyon savas lenne.
  - Jele: $^{\circ}$
- Példa: $A + \nu H^+(aq) \rightarrow P$

$$\Delta_r G = \mu_P - \mu_A - \nu \mu_{H^+}$$
- Kis levezetéssel:

$$\Delta_r G^{\circ} = \Delta_r G^{\circ} + 7 \cdot \nu RT \ln 10$$
  - (Csak akkor más a két $\Delta_r G$, ha H^+ vesz részt a reakcióban.)

20

az ATP termodinamikája

- Konkrét példa (nikotinamid-dinukleotid):

$$NADH(aq) + H^+(aq) \rightarrow NAD^+(aq) + H_2(g)$$
  - $\Delta_r G^{\circ} = -21,8$ kJ/mol ($a_{H^+} = 1$ esetén exergonikus)
  - De pH = 7-nél $\Delta_r G^{\circ} = +19,7$ kJ/mol **endergonikus**, ezért itt szabadenergiával „táplálni” kell a reakciót.
  - **Endergonikus reakciók**: spontán nem mennek végbe (protein bioszintézis, izommunka, látás stb.)

21

az ATP termodinamikája

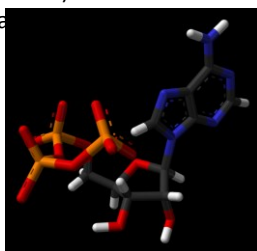
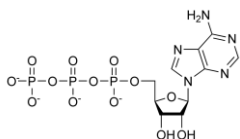
- **Endergonikus reakciók**: spontán nem mennek végbe (protein bioszintézis, izommunka, látás stb.)
- **Exergonikus reakció**: az adenosin-trifoszfát (ATP) molekula energiát tárol. Exergonikus hidrolízisekor a felszabaduló szabadentalpia más endergonikus reakciót tesz lehetővé („hajt meg”). [Ezeket általában enzimek katalizálják, de ez már kinetikai jelenség.]

$$ATP + H_2O \rightarrow ADP + P_i + H^+ \quad \Delta_r G^{\circ} = -30 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta_r H^{\circ} = -20 \text{ kJ/mol}, \quad \Delta_r S^{\circ} = +34 \text{ J/(molK)}$$
  - De honnan van az ATP-nek (a hidrolizáló foszfátkötésnek) energiája? A táplálékok (szénhidrát, zsír) oxidációja (elégetése) révén – bonyolult, kapcsolt folyamatokban.

22

az ATP termodinamikája

- Az ATP (adenozin-5'-trifoszfát): az energiaátvitel egysége a sejtszintézis anyagcseréjében.

23

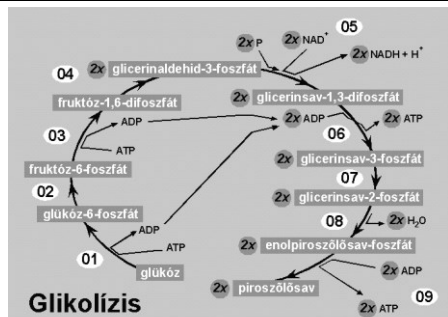
az ATP termodinamikája

Anaerob (oxigén nélküli) sejtanyagcsere.

- Ha kevés az O_2 (a magzatban születéskor; futáskor):

$$glükóz + 2 P_i + 2 ADP \rightarrow 2 \text{laktát}^- + 2 ATP + 2 H_2O$$
- Energiaforrás a glükóz részleges oxidációja tejsavig.
- Ez exergonikus folyamat: $\Delta_r G^{\circ} = -218$ kJ/mol.
- Eközben két ADP molekula átalakul ATP-vé: $2 \times (+30)$.
- $\Delta_r G^{\circ} = -218 + 2 \times 30 = -158$ kJ/mol felhasználható.
- Az energiadús táplálék így egyrészt energiaforrás, másrészt az ADP $\rightarrow$ ATP átalakítással energiájának egy része az ATP-ben későbbre tárolódik.
- Hatásfoka rossz. [Az aerob légzés jobb hatásfokú, a teljes oxidációnál a glükóz égésére: -2880 kJ/mol.]

24

az ATP termodinamikája

25

az ATP termodinamikája

Aerob sejanyagcsere (oxigénnel).

- Energiaforrás a glükóz teljes oxidációja CO₂-dá és vízzé: Δ_rG⁰ = -2880 kJ/mol (a CO₂-t kilélegezzük.)
- Vázlatosan (mert a mechanizmus nagyon bonyolult):

$$\text{glükóz} + \text{O}_2 + 38 \text{ ADP} \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} + 38 \text{ ATP}$$
- 38 ATP-hez 38 × 30 = 1140 kJ kell. Felhasználható 1740 kJ!
- A répacukor szintéziséhez glükózból és fruktózból (Δ_rG⁰ = 23 kJ/mol) egy ATP -30 kJ-ja is elég.
- Proteinek szintéziséhez sok ATP kell: egy peptidkötés Δ_rG⁰ = 17 kJ/mol mértékben endergonikus, de a közvetett úton lejátszódó bioszintéziséhez 3 ATP kell. A mioglobin (közepes fehérje) ~150 peptidkötéséhez 450 ATP, azaz 12 mol glükóz aerob oxidációja kell.

26

Szilárd anyagok oldhatósága

- Az oldhatósági szorzat bevezetése:

$$\text{KA(s)} \rightleftharpoons \text{K}^+(\text{sol}) + \text{A}^-(\text{sol})$$
- Telített oldatban (adott T és p esetén):

$$K_{\text{sol}} = \frac{a_{\text{K}^+} a_{\text{A}^-}}{a_{\text{KA}}} = \frac{a_{\text{K}^+} a_{\text{A}^-}}{1}$$

ZnS	1,6 × 10 ⁻²⁴	AgCl	1,6 × 10 ⁻¹⁰
AgBr	7,7 × 10 ⁻¹³	CaCO ₃	8,9 × 10 ⁻⁶
BaSO ₄	1,1 × 10 ⁻¹⁰	PbBr ₂	7,9 × 10 ⁻⁵

27

Szilárd vegyületek hőbontása

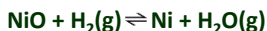
- $\text{CaCO}_3 \rightleftharpoons \text{CaO} + \text{CO}_2$
- A reakció-szabadentalpia értéke:

$$\Delta_r G = \mu_{\text{CaO}}^{\ominus} + \mu_{\text{CO}_2}^{\ominus} - \mu_{\text{CaCO}_3}^{\ominus} = \mu_{\text{CaO}}^{\ominus} + \mu_{\text{CO}_2}^{\ominus} + RT \ln \frac{p_{\text{CO}_2}}{p^{\ominus}} - \mu_{\text{CaCO}_3}^{\ominus}$$
- Egyensúlyban: Δ_rG = 0, így

$$\Delta_r G^{\ominus} = \mu_{\text{CaO}}^{\ominus} + \mu_{\text{CO}_2}^{\ominus} - \mu_{\text{CaCO}_3}^{\ominus} = -RT \ln \frac{p_{\text{CO}_2}}{p^{\ominus}}$$
- Azaz: $K_p = \frac{p_{\text{CO}_2}}{p^{\ominus}}$

28

Szilárd vegyületek hőbontása

- A reakció-szabadentalpia értéke:

$$\Delta_r G = G_{\text{m,Ni}} + \mu_{\text{H}_2\text{O}}^{\ominus} + RT \ln \frac{p_{\text{H}_2\text{O}}}{p^{\ominus}} - \left(G_{\text{m,NiO}} + \mu_{\text{H}_2}^{\ominus} + RT \ln \frac{p_{\text{H}_2}}{p^{\ominus}} \right)$$
- Egyensúlyban: Δ_rG = 0, így (mint az előbb)

$$\Delta_r G^{\ominus} = G_{\text{m,Ni}} + \mu_{\text{H}_2\text{O}}^{\ominus} - \left(G_{\text{m,NiO}} + \mu_{\text{H}_2}^{\ominus} \right) = -RT \ln \frac{p_{\text{H}_2\text{O}}}{p_{\text{H}_2}}$$
- Azaz: $K_p = \frac{p_{\text{H}_2\text{O}}}{p_{\text{H}_2}}$
- Az egyensúlyt pl. a vízgőz elvezetésével jobbra tolhatjuk a Ni teljes redukciójáig.

29

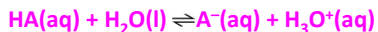
Savak és bázisok egyensúlyai

- „Legfontosabb” egyensúly típus, mindenütt jelen van!
- Leggyakoribbak a vizes oldatok (laboratórium, élő szervezet, természet, ipar stb.)
- Ez lényegében elektrolitos disszociáció.
- Savak – és ezzel együtt bázisok – osztályozása:**
- Arrhenius:** H⁺-t, ill. OH⁻-t adnak le disszociációkor
- Brönsted–Lowry:**
  - a sav protondonor: $\text{HA} \rightleftharpoons \text{H}^+ + \text{A}^-$
  - a bázis protonakceptor: $\text{B} + \text{H}^+ \rightleftharpoons \text{BH}^+$
- Lewis:** elektronpár-akceptor, illetve -donor.
- Mindig konjugált sav-bázis párok alakulnak ki.

30

Savak és bázisok egyensúlyai

- Értelemszerűen alkalmazzuk az előbbieket:

- HA: sav

- A⁻: a sav konjugált bázisa

$$K'_a = \frac{a_{\text{H}_3\text{O}^+} \cdot a_{\text{A}^-}}{a_{\text{HA}} \cdot a_{\text{H}_2\text{O}}}$$

- Mivel $a_{\text{H}_2\text{O}}$ állandó: $K_a = \frac{a_{\text{H}_3\text{O}^+} \cdot a_{\text{A}^-}}{a_{\text{HA}}}$

$$\text{p}K_a = -\lg K_a$$

31

Savak és bázisok egyensúlyai

- A sav-bázis egyensúlyban a víz is részt vesz!

- B: bázis

- BH⁺: a konjugált savja

$$K_b = \frac{a_{\text{BH}^+} \cdot a_{\text{OH}^-}}{a_{\text{B}}}$$

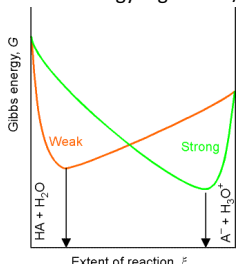
$$\text{p}K_b = -\lg K_b$$

32

Savak és bázisok egyensúlyai

Savak és bázisok osztályozása:

- erős és gyenge savak/bázisok (szupersavak)

- A disszociáció c -től függő mértéke határozza meg.
- Az átmenet folyamatos:
  - a nagyon erős ásványi savaktól a gyenge szerves savakig,
  - ugyanaz bázisokra is.
- Szupersavak (Oláh György Nobel-díja).
- Érezhető a K „mögött” a standard reakció-szabadentalpia szerepe.

33

Savak és bázisok egyensúlyai

Savak és bázisok osztályozása:

- erős és gyenge savak/bázisok (szupersavak)

Sav	konjugált bázis	K_a	$\text{p}K_{a(1)}$	$\text{p}K_{a(2,3)}$
HI	I ⁻	10^{11}	-11	
HCl	Cl ⁻	10^7	-7	
H ₂ SO ₄	HSO ₄ ⁻	10^2	-2	
	SO ₄ ²⁻	$1,2 \times 10^{-2}$		1,92
ecetsav	Ac ⁻		4,75	
szénsav	HCO ₃ ⁻ , CO ₃ ²⁻		6,37	10,25
foszforsav	...		2,12	7,21 12,67
NH ₄ ⁺	NH ₃		9,25	

34

Savak és bázisok egyensúlyai

Savak és bázisok osztályozása:

- erős és gyenge savak/bázisok (szupersavak)
- egy-, két-, háromértékű savak/bázisok
- híg és tömény savak (Hammett-függvény)

pH-skála

pH mérése

pH számolása

35

Savak és bázisok egyensúlyai

Sav/bázis titrálások

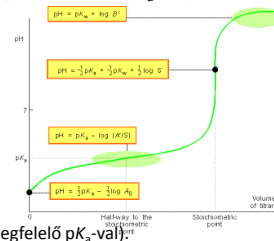
- Henderson–Hasselbalch-egyenlet: $\text{pH} = \text{p}K_a - \lg\left(\frac{[\text{HA}]}{[\text{A}]}\right)$

- Változatok:

- erős sav + erős bázis
- erős sav + gyenge bázis
- gyenge sav + erős bázis
- (gyenge sav + gyenge bázis)
- többértékű sav + erős bázis

- Végpontjelzők:

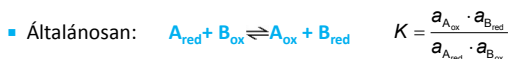
- H-elektrod vagy
- indikátor (színes vegyület megfelelő $\text{p}K_a$ -val)

36

Redoxi egyensúlyok és titrálások

- Formailag a sav-bázis egyensúlyokhoz hasonlóak – de itt nem proton-, hanem elektronátmenet van.

- Leírásukat az elektrokémiában tárgyaljuk a standard redoxipotenciálok segítségével.
- A redoxi titrálások végpontját elektród vagy színváltó redoxi-indikátor jelezheti (megfelelő E^0).

37

Komplex vegyületek egyensúlyai

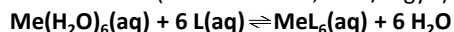
Fémkomplexek: központi fém ion + ligandumok (*solv*)

- összetétel, sztöchiometria: (1:1 – 1:8)
  - egy- és többmagvú komplexek, akvakomplexek
  - vegyesligandum komplexek
- egyensúlyi viszonyok:
  - lépcsőzetes komplexképződés
- szerkezet, kötésviszonyok:
  - a kristálytér- és ligandumtér-elmélet született a komplexek színének értelmezésére és mágneses sajátságai molekuláris magyarázatára.
- kinetikai sajátságok:
  - ligandumcsere (labilis/inert); komplex-katalízis
- jelentőségük (ipar, mezőgazdaság, élő szervezet stb.)

38

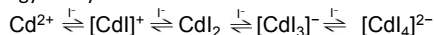
Komplex vegyületek egyensúlyai

- Bruttó reakció (töltések: Me^{m+} , L^- és/vagy 0)

- A termodinamikai egyensúlyi állandó: $K = \frac{a_{MeL_6}}{a_{Me(H_2O)_6} \cdot a_L^6}$
- A víz aktivitása a K -ba beolvasztható.

Az egyes ligandumok lépcsőzetes felvételére az egyensúlyok külön-külön is felírhatók:

- Ezekhez lépcsőzetes egyensúlyi állandók vagy bruttó stabilitási szorzatok rendelhetők.

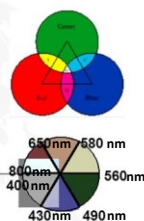
39

Komplex vegyületek egyensúlyai

Néhány látványos példa:

- $[Fe(SCN)_x]^{(3-x)+}$ – **vérvörös (savas közegben)**
- $[Fe(phen)_3]^{2+}$ – **piros**
- $[Fe(phen)_3]^{3+}$ – **kék**
- $[Fe(mioglobint)_4]^{2+}$ – **mélyvörös (hemoglobin)**
- $[Cu(H_2O)_4]^{2+}$ – **halványkék**
- $[Cu(NH_3)_4]^{2+}$ – **mélykék**
- $[Cu(en)_2]^{2+}$ – **zöld**
- $[Cu(Br)_4]^{2-}$ – **ibolya**
- $[Cr(H_2O)_6]^{3+}$ – **ibolya**
- $[Co(H_2O)_6]^{2+}$ – **rózsaszín**
- $[Co(NH_3)_5(ONO)]^{2+}$ – **piros**

Komplex vegyületek egyensúlyai

41